

Povezanost glazbenog obrazovanja s motoričkim razvojem djece školske dobi u primarnom obrazovanju

Tomičak, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:174325>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Karla Tomičak

**POVEZANOST GLAZBENOG OBRAZOVANJA S MOTORIČKIM
RAZVOJEM DJECE ŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Petrinja, srpanj 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Karla Tomičak

**POVEZANOST GLAZBENOG OBRAZOVANJA S MOTORIČKIM
RAZVOJEM DJECE ŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Mentor rada: doc. dr. sc. Jelena Blašković Galeković

Petrinja, srpanj 2024.

ZAHVALA

Hvala mentorici doc. dr. sc. Jeleni Blašković Galeković na vodstvu u pisanju diplomskog rada. Hvala za svu pomoć, smjernice, konzultacije i izdvojeno vrijeme, a najviše hvala na svom znanju koje sam stekla slušajući kolegije koje ste predavali tijekom studiranja.

Hvala mom dragom Luki koji je vjerovao u mene, moj uspjeh i što nikad nije sumnjao u moje sposobnosti.

Veliko hvala moram reći i svojoj obitelji koja mi je bila najveća podrška tijekom studiranja. Bez vaše pomoći, razumijevanja i ohrabrenja, ne bih postigla sve što jesam. Posebno hvala mami koja je uvijek bila tu za mene. Koja me tješila, bodrila, savjetovala, nudila rješenja i ideje, ali i nesebično pomagala onda kad je bilo potrebno. Hvala vam svima što ste vjerovali u mene i bili moj oslonac.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Nastava glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole	2
<i>1.1. Domene glazbene nastave</i>	4
<i>1.1.1. Slušanje i upoznavanje glazbe – domena A</i>	5
<i>1.1.2. Izražavanjem glazbom i uz glazbu – domena B</i>	5
<i>1.1.3. Glazba u kontekstu – domena C</i>	5
<i>1.2. Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe</i>	6
3. Značaj i razvoj glazbe	8
<i>3.1. Značaj glazbe u razvitku kognitivnih sposobnosti kod djece</i>	9
<i>3.2. Značaj glazbe u razvitku psihomotornih sposobnosti kod djece</i>	9
<i>3.3. Značaj glazbe za razvoj emocionalne ličnosti</i>	10
<i>3.4. Značaj glazbe za socijalne vještine</i>	11
4. Motorički razvoj djeteta školske dobi	13
<i>4.1. Gruba i fina motorika</i>	13
<i>4.2. Razvoj motorike za uzrast učenika od 6 do 10 godina</i>	13
5. Glazba i pokret u nastavi	13
<i>5.1. Glazbene igre</i>	13
<i>5.1.1. Glazbene igre s pjevanjem</i>	14
<i>5.1.2. Glazbene igre s melodijom i ritmom</i>	17
<i>5.1.3. Brojalice</i>	18
<i>5.1.4. Glazbene igre uz slušanje glazbe</i>	19
6. Glazba i motorika	21
<i>6.1. Povezanost glazbenog treninga i vježbi za razvoj fine motorike</i>	21
7. Zaključak	25
8. Literatura	27

Sažetak

Glazba je umjetnost zvuka u vremenu koji izražava bit, ideju i emociju u različitim oblicima putem melodije, ritma ili harmonije. Manifestira se na različite načine te se smatra vitalnim dijelom ljudske kulture i životne svakodnevice. Pokret je fizička aktivnost koju tijelo izvodi mišićima i kostima. Pokret je proces kretanja koji se odnosi na promjene položaja dijelova tijela ili cijelog tijela u prostoru. Neke od osnovnih motoričkih sposobnosti su brzina, ravnoteža, snaga, preciznost, koordinacija... Poticanjem djeteta na pokret, razvijaju se i osnovne motoričke sposobnosti. Nedvojbeno glazba, kao i pokret, ima pozitivan učinak na dijete. Popravlja raspoloženje, umiruje, smanjuje stres, pospješuje koncentraciju i koordinaciju, potiče razvoj novih stanica u mozgu te pozitivno utječe na psihofizičko stanje. Djeca od najranije dobi reagiraju na zvuk i ritam što ih pokreće kroz život. Pomaže im u razvoju kognitivnih sposobnosti te socijalnih i motoričkih sposobnosti. Uz to, glazba obogaćuje emocionalni život djeteta jer u njemu pobuđuje radost, umiruje ga i tješi. Radosno raspoloženje budi interes, radoznalost i potiče na aktivnost.

Cilj je rada prikazati značaj glazbe za učenikov život, kako mu glazba i glazbeno obrazovanje pomažu u savladavanju motoričkih sposobnosti te utječe li glazba, kao takva, na razvoj općenito. Razjašnjava se na koje se sposobnosti dijeli motorika i kako glazba u tom području može utjecati na razvoj. Provođenje različitih glazbenih aktivnosti, poput igri s pjevanjem i glazbenih igara, pjevanja, slušanja glazbe, izvođenje brojalica, povezano je i s razvojem motorike. Kako bi se sve to optimalno ostvarilo, važne su i kompetencije učitelja za izvođenje predmeta Glazbena kultura. Glazba i pokret blisko su povezani i upravo je zbog toga provođenje glazbenih sadržaja nerazdvojivo od pokreta. Uključivanje pokreta u glazbene igre nije samo zabavan način provođenja vremena već ima i važnu ulogu u cjelovitom razvoju djeteta, a vještine stečene tim putem ostaju u mišićnoj memoriji.

Ključne riječi: glazba, glazbeni trening, glazbeno obrazovanje, motorika, primarno obrazovanje, učenici.

Correlation between musical education and motor development of school children in primary education

Summary

Music is the art of sound, which at present, expresses essence, idea and emotion in various forms, through melody, rhythm or harmony. It manifests itself in numerous ways and as such is considered a vital part of human culture and everyday life. Movement is a physical activity performed by the body, utilizing the body's muscles and bones. Movement is a process of motion that refers to changes in the position of specific body parts or the whole body in the surrounding space. Some of the basic motor skills are speed, balance, strength, precision, coordination... and by encouraging the child to move, these basic motor skills are also developed. Undoubtedly, music, like movement, has a positive effect on a child. It improves mood, calms, reduces stress, improves concentration and coordination, stimulates the development of new cells in the brain and has a positive effect on the psychophysical state as a whole. From the earliest age, children respond to sound and rhythm, which moves them through life. It helps them develop cognitive abilities as well as social and motor skills. Additionally, music enriches the child's emotional life as it brings about joy, soothes and comforts the child. A joyful mood entices interest, curiosity and encourages activity.

The goal of the paper is to show the significance of music in the life of the student, how music and musical education help the student master motor skills, and whether music, as such, affects development in general. The paper clarifies which groups the motor skills are divided into and how music can influence development in each area. Carrying out various musical activities, such as singing, counting and musical games, singing, listening to music, is also related to the development of motor skills. In order for all of this to be optimally achieved, the competence of the teacher holding the "Music Culture" course is also important. The connection between music and movement is closely related, and precisely for this reason, performing musical content cannot be separated from movement. Incorporating movement into musical games is not only a fun way of spending time, but also plays an important role in the overall development of a child, and the skills acquired in this way remain in the muscle memory of the child.

Key words: music, musical training, musical education, motor skills, primary education, students.

1. Uvod

Glazba je sveprisutan medij koji na čovjek utječe na različite načine, a kao takav ključan je u glazbenim aktivnostima i igrama djece sve od rođenja pa tijekom cijeloga života, a u nižim razredima osnovne škole glazba se uči kroz predmet Glazbena kultura. Izvođenje nastavnoga predmeta Glazbena kultura u osnovnoj školi osmišljava se na temelju Kurikuluma za osnovne škole, odnosno *Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (Ministarstvo znanosti i obrazovanja¹, 2019). Učenje glazbenih sposobnosti zahtijeva razvijenu motoriku kod učenika, koja se tijekom školovanja još razvija, a najviše je potrebna motorika sposobnosti kretanja i kontrole pokreta te koordinacija. Važno je osvijestiti kod učenika utjecaj glazbe na njih i pozitivnim ih primjerom voditi prema njegovanju kvalitetne glazbe (Kovač, 2020; Lončar, 2011).

U prvome dijelu ovoga diplomskoga rada definirat će se nastava glazbene kulture i kako se ona provodi prema kurikulumu, a definirane će biti i njezine domene. Spomenut će se koje kompetencije učitelj treba imati za izvođenje nastave predmeta Glazbena kultura, a nakon toga razjasnit će se značaj glazbe u dječjem razvoju kognitivnih, psihomotoričkih, emocionalnih i socijalnih sposobnosti. Razjasnit će se na koje se sposobnosti dijeli motorika i kako glazba u tom području može utjecati na razvoj grube i fine motorike te koja su obilježja motoričkog razvoja djece mlađe školske dobi. U drugom dijelu diplomskog rada cilj je istaknuti vezu između glazbe i pokreta u odgojno-obrazovnom procesu te približiti pojam glazbene igre s pjevanjem i glazbene igre s melodijom kao i ritmom. Sve vrste glazbenih igara potkrijepit će se primjerima iz osnovnoškolske prakse.

¹ U narednom tekstu za Ministarstvo znanosti i obrazovanja upotrebljavat će se skraćenica MZO.

2. Nastava glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole

U *Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019) navodi se kako nastava glazbene kulture „potiče i unaprjeđuje učenikov estetski razvoj, potiče kreativnost učenika, razvija učenikove glazbene sposobnosti i interese, razvija učenikovu svijest o očuvanju povijesno-kulturne baštine i osposobljava ga za življenje u multikulturnom svijetu. Na nastavi glazbe učenici upoznaju i doživljavaju glazbu različita podrijetla te različitih stilova i vrsta, usvajaju osnovne elemente glazbenog jezika i glazbene pismenosti.“ (MZO, 2019, n.s.)

Nastava glazbene kulture važna je u djetetovom životu jer mu omogućuje susret s glazbom i učenje o glazbi koje uključuje i građanski i interkulturalni odgoj. Kako na učenika, glazba ima i višestruku društvenu ulogu jer učeći o glazbi djeca postaju kompetentna za sudjelovanje u glazbenom životu svoje sredine, za očuvanje, prenošenje, obnavljanje i širenje kulturnoga nasljeđa (MZO, 2019).

Kurikulum predmeta glazbena kultura temelji se na četiri načela:

- „psihološko načelo – učenjem i poučavanjem glazbe ostvaruje se potreba učenika za kreativnim izrazom,
- kulturno-estetsko načelo – izravnim ili neizravnim susretom s glazbenim ostvarenjima učenici razvijaju glazbeni ukus, stječu kriterije za vrednovanje glazbe i sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi,
- načelo sinkroničnosti – u središtu interesa je glazba koja se promatra sa svih aspekata te
- načelo interkulturalnosti – upoznavanjem glazbe vlastite kulture i glazbe svijeta učenici razvijaju svijest o različitim, ali jednako vrijednim pojedincima, narodima, kulturama, religijama i običajima“ (MZO, 2019, n.s.).

U *Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019) navode se odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja predmeta Glazbena kultura, a oni su:

- „omogućiti učenicima društveno-emocionalni razvoj,
- poticati razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika u skladu s individualnim sposobnostima pojedinca,
- potaknuti učenike na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice,
- upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe,
- potaknuti razvijanje glazbenoga ukusa i kritičkoga mišljenja,
- potaknuti razumijevanje interdisciplinarnih karakteristika i mogućnosti glazbe,
- osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture te
- razviti kulturno razumijevanje i interkulturalne kompetencije putem izgrađivanja odnosa prema vlastitoj i otvorenog pristupa prema drugim glazbenim kulturama“ (MZO, 2019, n.s.).

Glazbena kultura kao predmet u nižim razredima osnovne škole ima temeljnu ulogu u razvoju učenikove glazbene pismenosti i razvoju kulturne svijesti. Ovaj predmet omogućuje učenicima stjecanje osnovnog znanja o glazbi, upoznaje ih sa svim vrstama glazbe, glazbu smješta u povijesni kontekst primjeren dobi te ih uči o različitim glazbenim kulturama. Usvajanje sadržaja glazbene kulture ostvaruje se putem različitih aktivnosti kao što su pjevanje, slušanje, sviranje instrumenata te stvaranje vlastitih melodija. Na ovakav način, učenici se aktivno mogu upustiti u teoriju glazbe i glazbenu praksu, a pritom istraživati vlastite glazbene interese te otkriti talent. Osim što pruža glazbeno obrazovanje, glazbena kultura kao predmet potiče i razvoj kreativnosti, emocionalnu inteligenciju i zajedništvo. Interpretacijom glazbenih djela, analizom pjesmica i glazbenih tekstova, učenici postepeno stječu razumijevanje i poštovanje prema glazbi kao umjetnosti (Svalina, 2015; Šulentić Begić, 2012).

Svalina (2015) navodi da se u glazbenim školama pruža stručno glazbeno obrazovanje s ciljem osposobljavanja učenika za profesionalno bavljenje glazbom. Međutim, u općeobrazovnim školama nije moguće organizirati i provoditi glazbenu nastavu na isti način i s istom svrhom kao što je moguće provoditi u glazbenim školama. Zadatak je općeobrazovne škole uvoditi učenike u glazbenu kulturu te ih odgajati kao slušatelje i ljubitelje glazbe. Prema nastavnom planu za osnovnu općeobrazovnu školu učenici pohađaju predmet Glazbena kultura za vrijeme svih osam razreda osnovne škole, 35 sati godišnje, što je zapravo jednom tjedno tijekom školske godine. Satnicu redovite nastave glazbe moguće je proširiti sudjelovanjem učenika u izvannastavnim glazbenim aktivnostima.

1.1. Domene glazbene nastave

Učenje i poučavanje glazbe u nastavi glazbene kulture postižu se domenama:

- A – slušanje i upoznavanje glazbe,
- B – izražavanje glazbom i uz glazbu te
- C – glazba u kontekstu (MZO, 2019) (Slika 1).

Slika 1. Domene u nastavi Glazbene kulture (MZO, 2019, n.s.).

Promatrajući Sliku 1., može se uočiti kako se domene predmeta Glazbena kultura nadopunjuju i međusobno povezuju, a u svim su domenama prisutni zajednički elementi: glazbeni jezik i informacijsko-komunikacijska tehnologija koja uključuje:

- „upoznavanje učenika s računalnim programima,
- učenje glazbenoga pisma pomoću računala,
- audio-obradu i eksperimentiranje sa zvukom i
- rad u programima za skladanje glazbe“ (MZO, 2019, n.s.).

1.1.1. Slušanje i upoznavanje glazbe – domena A

Ova domena odnosi se na upoznavanje glazbe putem audio i videozapisa kojima se učenicima omogućuje neposredni susret s glazbom, a aktivnim slušanjem učenici imaju priliku upoznati glazbu različitih stilova, vrsta, žanrova i pravaca (MZO, 2019).

1.1.2. Izražavanjem glazbom i uz glazbu – domena B

Domena B odnosi se na izvođenje glazbenih aktivnosti kao što su glazbene igre, sviranje, pjevanje, stvaralaštvo i pokret uz glazbu, a omogućuju učenicima cjelokupni doživljaj glazbe i razvoj sposobnosti te kreativnosti (MZO, 2019).

1.1.3. Glazba u kontekstu – domena C

Domena C nadopuna je domenama A i B na način da se u prvom, drugom i trećem ciklusu domena C ostvaruje u okviru domena A i B, a u četvrtom i petom ciklusu domene A i C jesu komplementarne (MZO, 2019).

Domene se pojavljuju u određenim ciklusima, a ciklusi koji se odnose na učenike mlađe školske dobi jesu prvi i drugi odgojno-obrazovni ciklusi.

Prvi odgojno-obrazovni ciklus odnosi se na učenike 1. i 2. razreda osnovne škole, u njemu se polazi od doživljaja glazbe, a pažnja se usmjerava na glazbeno iskustvo učenika i zbližavanje učenika s glazbenom umjetnošću. U ovom su ciklusu domena A i B izjednačene, a domena C se ostvaruje u okviru domena A i B (MZO, 2019).

Drugi odgojno-obrazovni ciklus odnosi se na učenike 3., 4., i 5. razreda osnovne škole, a s učenicima se radi na upoznavanju glazbala, pjevačkih glasova i instrumentalnih skupina, učenike se upoznaje s osnovnim glazbenim oblicima te se susreću sa slušnim prepoznavanjem i analizom različitih glazbenih obilježja. Također, učenici sudjeluju u izvođenju glazbenih aktivnosti koje im omogućuju cjelokupni doživljaj glazbe, a upoznaju i hrvatsku tradicijsku glazbu u svome području stanovanja (MZO, 2019).

Svalina (2015) ističe pjevanje kao aktivnost koja se na nastavi Glazbene kulture najviše provodi jer djeca te dobi vole pjevati. Učitelji mogu pratiti pjevanje na instrumentu poput sintesajzera ili klavira. Zadaci povezani s pjevanjem uključuju razvoj osjećaja za ritam i točnu intonaciju, razvijanje samopouzdanja i glazbenog pamćenja te redovito izvođenje pjesama bez obveznog pamćenja teksta. Kako bi se učenici obučili za samostalno pjevanje po notama, glazbeno opismenjavanje uvedeno je kao dio glazbene nastave. Međutim, prema trenutno aktualnom nastavnom programu, glazbeno opismenjavanje reducirano je na minimum, što znači da se sastoji samo od osnovnog prepoznavanja glazbenih simbola. Realizacija glazbenog opismenjavanja predviđena je samo za četvrti razred u okviru nastavnog područja glazbeno pismo i izvođenje glazbe, isključivo pod uvjetom da nastavu izvodi nastavnik stručnjak. Učitelji primarnog obrazovanja nisu obvezni provoditi nastavno područje izvođenja glazbe i glazbenog pisma. U prva tri razreda, to područje nije predviđeno niti kao slobodno odabrana aktivnost niti kao dio redovne nastave. 1958. godine donesen je nastavni program koji sviranje po prvi put uvodi u hrvatske općeobrazovne škole. Sviranje se u razredu pojavljuje na nastavi glazbene kulture te kao aktivnost koju učenici mogu pohađati izvan nastave (primjerice sviranje u manjem sastavu). Sviranjem učenici imaju priliku osvijestiti metar, ritam, razviti koordinaciju pokreta... Tijekom prva tri razreda osnovne škole, glazbeno stvaralaštvo ostvaruje se područjem elementi glazbene kreativnosti. Zadatak je glazbenog stvaralaštva razviti senzibilitet, kreativnost te utvrditi i izoštriti glazbene sposobnosti učenika kao što su ritam i intonacija. Slušanje glazbe ostvarivo je u odgojno-obrazovnom radu, a za kvalitetne ishode potrebno je vrijeme slušanja određenog djela prilagoditi učenikovoj pažnji. Za vođenje slušanja na osnovnoj razini nije potreban stručno-glazbeni pristup; stoga je za ovu aktivnost moguće obučiti sve učitelje, neovisno o posjedovanju glazbenih sposobnosti (Rojko, 2012).

1.2. Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe

Šulentić Begić (2012) navodi što sve učitelj mora posjedovati za kompetentno izvođenje nastave prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru iz 2009. godine. Svaki učitelj treba posjedovati specifične kompetencije, kompetencije u užem smislu i vještine. Vještine koje učitelj mora posjedovati dijele se na socijalne, psihomotorne i spoznajne. Specifične kompetencije dijele se na teorijska i činjenična znanja, a kompetencije u užem smislu obuhvaćaju odgovornost i samostalnost.

Učiteljska kompetencija usko je vezana za predmet koji učitelj poučava, a ima velik odraz u učenikovu uspjehu i radu. Uz navedeno, učiteljska kompetencija odnosi se i na učiteljevu organizaciju sadržaja i planiranje sata, biranje metoda i prikladnih zadataka, izrađivanje različitih artefakata za rad u nastavi te vođenje, usmjeravanje i upravljanje učionicom kao i ozračjem koje vlada unutar učionice. Kada je učitelj nesiguran u svoj rad, ta se nesigurnost odražava na učenike i na opću atmosferu u učionici, dok kompetentno vođenje izravno utječe na uspješnost učenja. Autorica Bilić naglašava važnost temeljitog poznavanja područja predavanja, kao i pedagoško-psiholoških i metodičkih osnova nastavnog procesa (Bilić, 2000).

Za kvalitetno izvođenje predmeta glazbene kulture učitelj bi trebao uspješno vladati svim područjima glazbene nastave. Da bi uspješno provodio nastavno područje pjevanja, učitelj bi trebao imati sposobnost lijepog pjevanja. To podrazumijeva zdrav glasovni aparat, osjećaj za metar i ritam te posjedovanje glazbenog sluha, odnosno osjećaja za intonaciju i razvijenu glazbenu memoriju. Da bi učitelj uspješno i kvalitetno provodio aktivnost sviranja u razredu s učenicima, uz razvijen osjećaj za metar i ritam, mora imati dobru glazbenu memoriju te vještinu vođenja skupnog muziciranja te poznavati osnove glazbenog pisma. Kako bi učitelj uspješno izveo nastavno područje slušanja glazbe, treba znati upotrijebiti odgovarajuće metodičke postupke. Za ostvarenje interesa kod učenika za umjetničku glazbu, učitelj ju treba i sam istražiti. Tijekom provođenja ove aktivnosti na satu slušanje glazbe treba biti aktivno. Učenike je potrebno usmjeravati na prepoznavanje i razumijevanje glazbenih sastavnica: sposobnost prepoznavanja tempa, dinamike, uočavanje glazbenih cjelina i prepoznavanje glazbene melodije. Glazbeno stvaralaštvo podrazumijeva rad s elementima glazbene kreativnosti i igara s pjevanjem. Uvjeti za uspješno izvođenje ovog područja su sposobnost kretanja uz glazbu, uočavanje tempa, ritma i metra, sposobnost pamćenja glazbene melodije i osjećaj za grupno muziciranje. Kako bi se kvalitetno izvele navedene aktivnosti, učitelj bi trebao imati barem prosječne glazbene sposobnosti, uključujući sposobnost točnog pamćenja melodije i ritma te njihovu reprodukciju (Šulentić Begić, 2012).

3. Značaj i razvoj glazbe

Školski kurikulum sadržava mnoštvo definicija o cjelokupnom razvoju djece te obuhvaća sve segmente ljudskoga života. Glazbu je važno uključiti u život djeteta i prije rođenja, čija se prisutnost nastavlja tijekom odgojno-obrazovnih aktivnosti u dječjem vrtiću i nastavlja kroz obrazovanje u školama. Međutim, često se javlja problem da se glazbena kultura ne shvaća jednako važnom kao drugi predmeti u školi i upravo je zbog toga izložena konstantnim dokazivanjima kako bi postala jednakovrijedna. Važno je shvatiti da glazba zaista utječe na cjelokupni razvoj djece i da obuhvaća i kognitivne, emocionalne, psihomotoričke i socijalne vještine (Nikolić, 2018).

Majsec Vrbanić (2008) navodi da je glazba medij koji čovjeka prati kroz sve etape njegova života, ima pozitivan utjecaj te ljekovito djelovanje. Još u Platonovo doba isticala se važnost glazbe za čovjeka, a svoje stavove o glazbi Platon je iznio u svom djelu *Država (Politeia)*. U *Državi* Platon se bavi pitanjem idealne države i njezinih temeljnih principa, uključujući i ulogu umjetnosti, a stoga i glazbe. Smatrao je da glazba ima moć oblikovanja duše te da određene vrste glazbe mogu poticati strasti, divljaštvo ili nerazumna uzbuđenja. Prema njemu, glazba bi trebala biti pažljivo odabrana kako bi poticala umjerenost, hrabrost i mudrost. Prepoznao je i važnost glazbenog obrazovanja. Smatrao je da glazba može biti korisna u odgoju mladih, te poticaj za umjerenost, hrabrost, i harmoniju u duši. Njegovi stavovi o glazbi odražavaju njegovu brigu o oblikovanju karaktera građana kroz umjetnost i obrazovanje. Aristotel je izrazio pozitivan stav prema umjetničkom odgoju i glazbi te je smatrao kako su upravo te odrednice važne u oblikovanju čovjeka. Sreća i zadovoljstvo ključni su za proces spoznaje, a te emocije jasno se očituju na dječjim licima tijekom slušanja glazbe (Mendeš i sur., 2012; Majsec Vrbanić, 2008).

Snaga glazbe nema ograničenja i sve njene umjetničke vrijednosti mogu se iskoristiti za izražavanje. Glazba posjeduje jedinstvenu sposobnost motivacije te duhovnog i emocionalnog djelovanja na pojedinca kojem pruža potpunu slobodu u izražavanju. Nemoguće je slušati glazbu bez emotivnog iskustva, stoga glazba značajno utječe na raspoloženje i emocionalna stanja pojedinaca. Osim toga, bit glazbe leži u izražavanju, a djecu je iznimno važno naučiti pravilnom izražavanju i reguliranju vlastitih emocija. Djeca putem glazbe imaju priliku na zanimljiv način istražiti svoje izražajne mogućnosti i povezivati se s okolinom. Improvizacija glazbom potiče sudjelovanje djece u raznim igrama, potiče kreativnost i razvoj divergentnog razmišljanja te sposobnost rješavanja problema. Glazba također potiče i sramežljive učenike,

pružajući im prostor za opuštanje, izlazak iz vlastitih granica te poticanje kreativnosti i originalnosti (Watson, 2012).

3.1. Značaj glazbe u razvitku kognitivnih sposobnosti kod djece

Glazba je povezana s razvojem kognitivnih sposobnosti na način da djeca koja su izložena glazbenim aktivnostima i uče o glazbi, čitaju glazbenu notaciju, ovladavaju tehničkim vještinama i sl., imaju razvijeniju sposobnost dekodiranja prozodije u govoru, a poboljšavaju se i verbalne, spacijalne i matematičke sposobnosti. Djeca koja su u procesu učenja glazbe duže i više, u obliku poduke u glazbenim školama, razvijaju i kognitivne sposobnosti kao što su pamćenje dugih glazbenih dijelova, učenje glazbenih struktura i pravila, te pretvaranje vizualnih informacija u motoričke aktivnosti, kao i izvođenje finih pokreta rukama (Nikolić, 2018).

Putar (2016) u svome radu navodi Schellenbergovo istraživanje koje je provedeno s ciljem razvijanja svijesti o utjecaju glazbene edukacije na dječji mozak i kognitivni razvoj, a rezultati istraživanja koja su provedena s djecom u dobi od 9 do 11 godina pokazali su da djeca koja su bila pod utjecajem glazbe i učili o istoj imaju veću moždanu aktivnost tijekom rješavanja zadataka prepoznavanja ritma i melodije jer je došlo do povećanja sive tvari u mozgu, kao i aktivnosti gornjega temporalnog girusa, stražnjeg donjeg i srednjeg frontalnog girusa obje hemisfere. Dakle, kada je dijete izloženo glazbi, to čak utječe na razvijanje mozga, a djeca koja su glazbu učila nekoliko mjeseci pokazala su i bolje prostorne vještine, bolje čitaju, pišu i rješavaju matematičke zadatke, a bolji su i u testovima koji služe za procjenu kognitivnih sposobnosti, kao i u testovima inteligencije (Schellenberg, 2001, navedeno u Putar, 2016).

3.2. Značaj glazbe u razvitku psihomotornih sposobnosti kod djece

Nikolić (2018) navodi da učenje glazbe doprinosi razvoju fluidnosti pokreta, unapređuje koordinaciju motoričkih pokreta te poboljšava vokalizaciju tonalnih i ritmičkih uzoraka, a kod djece razvija i sposobnosti hvatanja, skakanja, poskoka i bacanja, što omogućuje brže motoričko prilagođavanje djeteta u nepoznatoj okolini i efikasnost motoričkoga izvođenja pokreta.

Djecu je potrebno izlagati glazbi jer ih glazba potiče na pokret i na tjelesno vježbanje, što izravno utječe na razvoj motorike. Ritam, kao jedna od glavnih sastavnica glazbe, ima utjecaj na dijete jer upravo on spontano (prirodno) pokreće tijelo, a samim time dijete promatra svoje tijelo te ga postaje svjesno. Usvajanjem i razvijanjem motoričkih vještina, kod djece se

razvija koordinacija, spretnost te spretnije i brže izvođenje nekih pokreta, a to im omogućuje i bolju orijentaciju, poboljšanu prostornu percepciju, poticanje pamćenja i razvijanje mašte (Kolić, 2019).

Glazba je odličan pokretač i izvor za usavršavanje motoričkih sposobnosti. U motoričke sposobnosti spadaju sposobnost kretanja i sinkronizacija različitih mišića tijela u svrhu obavljanja radnji. Glazba je bogata različitim ritmovima i jednostavnim melodijama koje su djeci vrlo interesantne za slušati i izvoditi. Nesvjesno uz radost i pozitivne emocije izvode pokrete koji im mogu biti odlična vježba za izvođenje fine ili grube motorike. Glazba u mozgu pokreće lučenje endorfina, prirodnih analgetika i antidepresiva, koji imaju zadatak neutralizirati negativna djelovanja okoline na organizam i podižu raspoloženje. Upravo iz tog razloga, učitelji i odgojitelji glazbu koriste kao sredstvo u nastavi s ciljem opuštanja, postizanja bolje koncentracije, radne atmosfere u razredu, stvaranja pozitivnog okruženja... Dijete od najranije dobi ima potrebu taktilno istraživati te doživjeti svijet oko sebe. Ruke imaju ključnu ulogu u povezivanju motoričkih i senzomotoričkih vještina, što od najranije dobi igra važnu ulogu u životu djeteta. Svijet oko sebe dijete će radije istraživati dodirivanjem predmeta i okoline, umjesto njegovim imenovanjem. Djeci je pokret prirodna radnja za kojom posežu čim čuju zvukove glazbe, prilikom čega uživaju, oslobađaju se stresa i luče endorfin. Koristeći glazbu u odgojno-obrazovnom procesu dolazi do stvaranja kvalitetnih navika kretanja i tjelesnog vježbanja (Kostadin, Petrić, Minić, 2019). Jedna od važnijih sastavnica glazbe je ritam koji djeci omogućuje razvoj spontanih kretanja uz melodiju, pruža im slobodno kretanje i razvoj ravnoteže. (Majsec Vrbanić, 2008).

3.3. Značaj glazbe za razvoj emocionalne ličnosti

Uključivanje glazbe i glazbenih aktivnosti u svakodnevni život djece za djecu je od izrazite važnosti. „Glazbene aktivnosti utječu na obogaćivanje djetetovog emocionalnog i spoznajnog svijeta i razvijaju interes djeteta za glazbenu umjetnost“ (Majsec Vrbanić, 2008, str. 29).

Glazbena poduka kod djece ima utjecaj na razvijanje pozitivne slike o sebi, rastu samosvijesti, samokontrole, a razvijaju i osjećaj samopouzdanja i motivacije, što je izrazito važno jer je prema provedenim istraživanjima dokazano kako kod djece u nižim razredima osnovne škole opada samopoštovanje pa je upravo utjecaj glazbe važan u tom području. Hallam (2010.b) navodi da glazba utječe na psihofizičko opuštanje i smanjivanje napetosti te emocionalno rasterećenje od emocija koje su se nakupile, a utječe i na razvijanje pozitivnih

osjećaja kao što su sreća, radost i ushićenje. Glazba utječe i na razvoj pozitivne slike o sebi, povećanje energije te na razvoj koncentracije, pamćenja i učenja, što je u dječjoj dobi izrazito važno. Nadalje, glazba pozitivno utječe i na discipliniranje koštano-mišićnog sustava, a javlja se i osjećaj svrhovitosti i motivacije za radom i učenjem.

Glazba u djeci izaziva osjećaj radosti, veselja, ugone, a kada je dijete sretno i kada mu je u njegovom okruženju ugodno, tada se stvara pozitivna disciplina i okruženje u kojem dijete može učiti i razvijati se kvalitetno. Glazba je djetetu i utjeha, može ga smiriti i utješiti, a ukoliko djeci ne odgovaraju neki određeni zvukovi, glazba čak može djetetu stvoriti nelagodu ili ga rastužiti. Pjevanjem, kao glazbenom aktivnosti, kod djece se razvijaju emocije i dijete samo po sebi jača (Kolić, 2019).

Hallam (2010) navodi pozitivne učinke umirujuće glazbe na djecu jer se tijekom slušanja opuštajuće glazbe djeca mogu opustiti te umiriti, a to se događa jer umirujući zvukovi snižavanju hormone koji su povezani sa stresom te skreću pozornost od straha i napetosti. Uz to, oslobađa se i endorfin, hormon koji djeluje na ublažavanje boli, djeluje opuštajuće, smiruje i usklađuje unutarnji ritam i um, ublažava osjećaj depresije i ljutnje te blokira neželjene bučne glasove korištene s osjetljivim zvukom.

3.4. Značaj glazbe za socijalne vještine

Djeca koja imaju kontakt s glazbom i glazbenim aktivnostima, spremnija su na suradnju, zajedničko rješavanje problema, imaju razvijeniju empatiju, imaju bolje razvijene socijalne vještine, sklonija su timskom radu, imaju veće samopouzdanje i na lakši se način znaju izraziti u skupinama. Uz navedeno, razvija se i disciplina, timski rad, osjećaj postignuća, pripadanja i odgovornosti prema sebi i drugima (Nikolić, 2018). „Mnoga stidljiva i povučena djeca u zajedničkom izvođenju igara uz pjevanje postaju samostalnija i slobodnija.“ (Mari i Goran, 2013; str. 26) Autorice navode kako i pjevanje pjesama ima utjecaj na razvoj socijalnih sposobnosti djece, jer pjevanjem veselih pjesama u društvu odraslih i vršnjaka razvijaju se kvalitetniji međusobni odnosi i otvara se mogućnost za međusobnom komunikacijom.

Osim što glazba ima značajnu ulogu u spomenutim sposobnostima, Majsec Vrbanić (2008) objašnjava važnu ulogu glazbe u neverbalnoj komunikaciji s djecom. Glazba potiče njihov opći i uravnoteženi razvoj osobnosti, pružajući im oduševljenje i zadovoljstvo. Poticanjem djece na slušanje glazbe, razvija se njihova kreativnost i mašta. Glazba, zajedno sa svojim elementima poput ritma, dinamike, tempa i melodije, ne potiče samo fizičke, već i

emocionalne i mentalne reakcije. Unatoč tome, još uvijek nije moguće precizno navesti sve učinke glazbe na ljudski organizam jer ti učinci variraju individualno. Neurolozi sugeriraju da je teško precizno povezati ljudsko ponašanje s glazbom, ali stvarnost je da će dijete imati reakciju na određenu glazbu temeljem prethodnih iskustava sa sličnim zvucima. Iskustva se formiraju na temelju načina života, kulturnog okruženja, dobi, društvene skupine i glazbenog obrazovanja. Aktivnim sudjelovanjem u procesu slušanja i stvaranja glazbe, dijete se aktivno uključuje u vlastiti odgojno-obrazovni proces. Ovaj angažman obuhvaća sve osjetilne modalitete, obogaćujući tako djetetova kognitivna i emocionalna saznanja. Bez sumnje, djeca uz glazbu razvijaju sposobnosti kretanja, ravnoteže, stvaraju osjećaj za grubu i finu motoriku te usvajaju kvalitetne obrasce ponašanja. Također, kroz glazbu uče važne životne vještine poput tolerancije i komunikacije.

Glazba pridodaje smisao zvuku koji se obrađuje u djetetovom mozgu na različitim razinama. Glazba može utjecati na brzinu otkucaja srca, disanje i budnost iz moždanog debla, te snažno utječe na emocije stvarajući vizualne prizore i asocijacije. Osim toga, glazba ima snažan utjecaj na sve aspekte ljudske psihe te je jedan od prvih životnih učitelja. Čak i prije dolaska na svijet, fetus pokazuje reakcije na glazbu kroz promjene motoričke aktivnosti, dok novorođenče oponaša jednostavne ritmove prije nego što razvije govor. Aktivnosti kao što su pjevanje i ples uz glazbu i brojanje brojalica, mogu biti od velike koristi djetetu u prvim godinama života za razvoj budućih vještina potrebnih za čitanje i pisanje. Glazba potiče razvoj lijeve hemisfere mozga kroz aktivnosti usklađivanja vremena, razlikovanja zvukova, razvijanja matematičkih vještina i ekspresivnog jezika. Ove su vještine ključne za procese pamćenja i razumijevanja jezika. Izvođenje pjesama i sviranje glazbenih instrumenata potiču razvoj fine motoričke koordinacije i usklađivanje vizualnih informacija. Glazbene aktivnosti također služe kao vježba za motoričke sposobnosti, prepoznavanje zvukova, ritma te oblikovanje i praćenje obrazaca. Povezivanje motoričkih pokreta s vizualnim simbolima i zvukovima od ključne su važnosti za razvoj sposobnosti čitanja i pisanja (Goddard Blythe, 2008).

4. Motorički razvoj djeteta školske dobi

5. Glazba i pokret u nastavi

Svaka vrsta igre predstavlja bitan segment dječjeg života pa tako i glazbena. Igra je aktivnost koja potiče pozitivne emocije i zadovoljava unutarnje potrebe djeteta. Neizostavna je za život svakog djeteta, ali i za njegovo obrazovanje. Igra se smatra vremenom kada dijete slobodno istražuje vlastitu maštu i kreativnost te ima ključnu ulogu u procesu odgoja i obrazovanja. Igram se potiče djetetova priroda radoznalost, razvija sposobnost zapažanja i izražavanja, uključujući mišljenje, pamćenje i govor. Bitno je inicirati interes za glazbu te poticati i njegovati želju za sudjelovanjem u različitim glazbenim aktivnostima (Milinović, 2015).

5.1. Glazbene igre

Milinović (2015) ističe da se u osnovnoškolskom nastavnom planu i programu glazbene igre spominju kao dio područja elemenata glazbene kreativnosti koje imaju za cilj izoštriti pojedine glazbene sposobnosti poput intonacije i ritma. Također, cilj je glazbenih igara poticanje maštovitosti u glazbenom izražavanju, razvijanje senzibiliteta za glazbu i samopouzdanja pri iznošenju novih ideja.

Rojko (1996) navodi da su pod nazivom *muzičke igre* glazbene igre po prvi put uvedene 1960. Nastavnim planom i programom za prva četiri razreda.

Šulentić Begić (2014) napominje da su *glazbene igre* u konačnoj verziji nastavnog plana i programa nastave glazbene kulture u prva tri razreda zamijenjene *elementima glazbene kreativnosti*, dok su u četvrtom razredu nastavno područje. Navodi da je već tada bila poznata svijest o nemogućnosti osposobljavanja učitelja primarnog obrazovanja za izvođenje glazbenog stvaralaštva i ističe da su autori s namjerom u prvoj verziji dokumenta stavili pojam glazbene igre, zbog toga što su smatrali da učitelji ne mogu biti kvalitetno educirani za izvođenje takvog oblika dječjeg stvaralaštva. „... u program nisu ušle glazbene igre koje bi učitelji mogli izvoditi, nego elementi glazbene kreativnosti koji će, naravno, ostati forma bez sadržaja.“ (Šulentić Begić 2014, str. 4)

„Iako se u osnovnoškolskom nastavnom planu i programu glazbene kulture glazbene igre kao nastavno područje spominju tek u četvrtom razredu, njihovo korištenje u praksi u prva

tri razreda pripada području elementa glazbene kreativnosti koje izoštrava pojedine glazbene sposobnosti (intonacija, ritam), razvija senzibilitet za glazbu, potiče maštovitost glazbenog izraza i samopouzdanje pri iznošenju novih ideja.“ (Šulentić Begić 2014, str. 4)

5.1.1. Glazbene igre s pjevanjem

Žakić (2017) objašnjava kako glazbene igre s pjevanjem obuhvaćaju igre s pokretom gdje su postavljena jasna pravila tijekom pjevanja određenih napjeva. Ove igre karakterizira jednostavnost i pristupačnost za djecu. Šulentić Begić (2014) navodi da se ovakva vrsta igara izvodi bez pratnje instrumenata, a pjesma koja se koristi u igri mora sadržavati karakteristike dobre pjesme. Budući da igre uključuju pokret, potrebno je imati na umu da izabrani pokreti ne stvaraju preveliki fizički napor. Uz to, pjesme bi trebale imati melodiju koja je u manjem opsegu od opsega dječjeg glasa i sadržavati manje složene ritamske figure. U ovakvim igrama koriste se osnovni pokreti poput poskoka, kretnje ruku, hodanje i trčanje (Gospodnetić, 2015). Autor je klasificirao glazbene igre s pjevanjem u četiri kategorije: igre u koloni, igre s pjevanjem u krugu (u kolu), igre slobodnih oblika te igre mješovitih oblika.

U nastavi se najviše koriste igre s pjevanjem u krugu, koje se izvode u obliku spojenog ili nespojenog kruga. Ova vrsta igara zahtijeva usklađene pokrete koji prate tekst pjesme i oponašaju pojedine prizore. Različitim ritmičkim pokretima i primjenom elementarnih plesnih motiva (hodanjem kroz sredinu ili rubom kola), učenici postupno usvajaju strukturu kompozicije. Ova aktivnost omogućuje učenicima izražavanje različitih aspekata kroz pokret, što pridonosi njihovom razumijevanju glazbene forme.

Igre u koloni izvode se u redovima ili linijama gdje su učenici postavljeni jedan iza drugoga ili jedan pored drugoga. U ovoj vrsti glazbene igre pokreti su temeljeni na prostornoj orijentaciji u koloni, ritmičkom hodu i održavanju ravnoteže na prijelazu iz skoka u stojeći stav (Blašković i Đaić, 2017; Manasteriotti, 1978, prema Šulentić Begić, 2014).

MALI PLES

1. Lije - va no - ga, de - sna no - ga, ple - še drug uz dru - ga svo - ga,
 2. Ho pa cu - pa, ho - pa cu - pa, pru - ži ob - je ru - ke sku - pa,
 3. De - sna ru - ka, lije - va ru - ka i - gra - ju se sa - da sku - pa,

5
 du - bo - ko se sad po - klo - ni, pa se vje - što tad o - kre - ni.
 du - bo - ko se sad po - klo - ni, pa se vje - što tad o - kre - ni.
 du - bo - ko se sad po - klo - ni, pa se vje - što tad o - kre - ni.

Slika 1 Primjer glazbene igre s pjevanjem (Žakić, str. 13)

U pjesmi „Mali ples“ učenici izvode pokrete koji prate sadržaj teksta pjesme. Učitelj može osmisliti za svaku strofu pokrete popraćene radnjom u tekstu. Pokreti će u cjelini činiti plesnu koreografiju u kojoj će učenici aktivno slušati koji pokret dolazi sljedeći.

MI SMO DJECA VESELA

SVI:
 Mi smo dje-ca ve-se-la, ra-do bi se i-gra-la, al' ne zna-mo što.
 Ka-ži nam ti (Na-di-ce) što će tvo-je dru-ži-ce, ka-ži nam ti (Na-di-ce) što će tvo-je

DIJETE:
 dru-ži-ce. "Svi či-ni-te ka-o ja to me vr-lo za-bav-lja".

SVI:
 Svi či-ni-mo ka-o-ti, to nas vr-lo ve-se-li.

Svi plešu u kolu, a dijete u sredini pokazuje radnju koju ostali oponašaju.

Slika 2 Primjer glazbene igre s pjevanjem (Kraljić, 2023, str. 67)

Učenici u ovoj vrsti igre zajednički izvode skladne pokrete kako bi oponašali i stvorili sliku koja odgovara pojedinim prizorima opisanim u tekstu pjesme. U primjeru „Mi smo djeca vesela“ jedan učenik nalazi se u sredini kruga koji izvođenjem glavne radnje poziva ostale učenike da učine iste pokrete kao i on kako bi se svi zajedno igrali. Ostali se učenici drže za

ruke te plešu u krug oko učenika iz sredine kruga. Ovaj oblik glazbene igre s pjevanjem potiče kreativnost učenika pružajući im samostalnost i slobodu izražavanja (Milinović, 2015).

Primjer glazbene igre donosi i Stojić (2019). „Ježić“ je glazbena igra u kojoj se učenici okupe u kolu, držeći se za ruke, dok jedan od njih zauzima poziciju u sredini kola, čučajući ili ležeći, simulirajući ježa koji je zaspao. Učenici pokreću smjer u kolu pjevajući: *Sklopčao se mali jež, pa sad mirno spava. Sklopčao se mali jež pa sad mirno spava. Boc, boc iglicama, ne diraj ga ručicama! Bode, bode jež, bit će suza, bjež!* Nakon otpjevanih stihova, učenik koji je simulirao ježa se budi i počinje loviti ostatak učenika koji su se raspršili po određenom prostoru nakon završetka pjesme. Uloviti učenika znači da postaje „novi jež“, pa se igra nastavlja. Primjere glazbenih igara s pjevanjem donosi i Šulentić Begić (2014). Za primjer objašnjava igru „Ne zaboravi stihove“. U igri „Ne zaboravi stihove“ učenik iz vreće izvlači papiriće na kojima su napisani stihovi pjesama koje su učenici pjevali tijekom školske godine, a zadatak drugih učenika je slušati i prepoznati pjesmu koju učenici pjevaju. Nakon što se pjesma prepozna, pjeva je cijeli razred zajedno. U igri „Tko se oglasio“ učitelj hoda razredom pjevajući pjesmu. Učenici sjede zatvorenih očiju, a učitelj dotiče učenika koji nastavlja stihove pjesme. Ostalim učenicima je zadatak otkriti tko se to oglasio i nastavio stihove.

Igre slobodnih oblika predstavljaju najslabiju, ali i najslabiju vrstu glazbenih igara koje ovise o tome što pjesma govori te se prema sadržaju pjesme izvode u slobodnim oblicima. Slobodni oblici igara većinom se odnose na pokrete tijela i oponašanje raznih životinja. Na primjer, u igri pod nazivom „Ribice“, kada učenici čuju brz tempo i visoke tonove, brzim pokretima oponašaju ribice. Kornjače oponašaju kada čuju spor tempo, a rakove kada je tempo nešto brži od kornjača... U slobodnim oblicima igre, učenici često ispoljavaju visoku razinu energije i glasno se izražavaju, stoga učitelj mora biti taktičan i umiriti učenike bez prekidanja dobrog raspoloženja. U ovoj vrsti glazbenih igara, koristi se pjesma „Hoki-poki“, uz koju učenici prate odgovarajuće plesne pokrete (Milinović, 2015).

Uobičajeno, igre mješovitih oblika predstavljaju kombinaciju dvaju ili više osnovnih oblika igara. Kako bi se stvorila zabavna i dinamična atmosfera, u igrama mješovitih oblika primjenjuju se jednostavniji pokreti, riječi i glazba. Ovi elementi mogu biti prilagođeni različitim dobnim skupinama i sposobnostima sudionika, te se često kombiniraju na kreativan način kako bi se potaknula aktivnost i angažman. Primjer mješovitog oblika igre može biti igra u koloni ili kolu u kombinaciji sa slobodnim pokretima (Milinović, 2015).

5.1.2. Glazbene igre s melodijom i ritmom

Kako bi učenici razvili glazbene sposobnosti, glazbene igre s melodijom i ritmom često se izvode na nastavi glazbene kulture. Ovim igrama učitelji učenicima omogućuju da na kreativan način razviju osjećaj za notno trajanje, metriku te visinu i jačinu tona. Glazbene igre s melodijom i ritmom razvijaju melodijsku i ritamsku memoriju te glazbeni sluh i jačaju auditivnu pažnju učenika. Ovakve igre u nastavi mogu se primijeniti kao uvod u aktivnost pjevanja, a sukladno uzrastu učenika koristiti kao metodičke vježbe kojima će se postići jasnija artikulacija i dikcija. Uz to, glazbene igre s melodijom i ritmom proširuju opseg glasa učenika te jačaju stabilnost glasa. Ritamske igre vrlo su praktične u nastavi glazbene kulture jer na temelju više varijacija učenici imaju priliku vježbati ritam i metar na zabavan način. Učenici mogu pogađati ritamske obrasce, osmišljavati tekst na zadani ritam, mogu izraziti svoju kreativnost nastavljajući započeti ritam ili pak ritam uklopiti u glazbenu rečenicu. Također, učitelji u ove igre mogu uklopiti i udaraljke Orffovog instrumentarija te igre učiniti još zabavnijima (Škojo, Jukić 2015).

Temelj glazbenih igara s melodijama ili ritmovima je imitacija, a mogu se izvoditi na različite načine. U prvoj varijanti, učitelj ovu aktivnost može izvoditi na način da koristi svoje tijelo kao instrument po kojem će svirati. Uz navedeno, učitelj ritamsku frazu može izvoditi sviranjem udaraljki ili pljeskanjem, nakon čega učenici samostalno ponavljaju frazu dok ju ne ponove što preciznije. Druga je varijanta da učitelj neutralnim slogom otpjeva melodijsku frazu, a učenici ju nakon slušanja ponavljaju dok ju ne otpjevaju kako je učitelj izveo. Također, jedan učenik može osmisliti i izvesti melodijsku/ritamsku frazu pa ostatak učenika reproducira ono što je učenik osmislio, što potiče samostalnost učenika, ali i natjecateljski duh i osjećaj zajedništva. Ovu vrstu aktivnosti ne treba izvoditi samo da bi se igrala, već treba biti dobro osmišljena kako bi učenici putem igre ostvarili nove vještine i spoznaje (Milinović, M. 2015).

„Ritamski kružići“ je igra u kojoj učitelj neutralnim slogom *na* otpjeva ili odsvira ritamsku frazu na jednom tonu koja se sastoji od tonova različitog trajanja. Učenicima je zadatak duže tonove zapisati većim kružićima, a kraće tonove zapisati manjim kružićima. Ritamsku frazu učitelj ponavlja bar dva puta, a nakon svake fraze jedan učenik, koji se dobrovoljno javi, zapisuje ono što on smatra točnim na ploču, dok ostatak učenika provjerava svoj zapis. Primjer glazbene igre s melodijom je igra „Dan-noć“, odnosno sviranje dubokih i visokih tonova na sintesajzeru. U ovoj igri učitelj izmjenično svira visoke i duboke tonove na

sintesajzeru, a učenici zatvorenih očiju ulaze u čučanj na duboki ton, a ustaju na visoki ton. Ova igra može se igrati na ispadanje te ostaje jedan pobjednik (Šulentić Begić, 2014).

5.1.3. Brojalice

Sam Palmić (2002) definira kao glazbeni govor koji, kada se pridodaju glazbeni elementi poput tona i ritma, izaziva snažne emocije za kojima dijete izražava veliku potrebu. Osim što dijete prirodno komunicira govornim izražavanjem, komunicira i glazbenim izražavanjem, a brojalica je najprirodniji način dječjeg glazbenog izražavanja koja je sveprisutna u dječjem okruženju. Izvođenjem brojalica obogaćuje se govorna komunikacija djece koja postaje glazbeno-govornom komunikacijom. U glazbeno-govornoj komunikaciji djeca razvijaju glazbene vještine i sposobnosti, ali i osobine poput osjećaja pripadnosti i samoaktivnosti. Brojalica ima značajnu odgojnu ulogu jer ju dijete može koristiti pri izboru igre i igrača, a u glazbenom smislu potiče razvijanje glazbenog ritma, pamćenja i intonacije (glazbenog sluha).

Brojalice su glazba metrike i ritma popraćene pokretom, a ujedno pripadaju vrsti glazbenih igara koje služe za razvijanje osjećaja za ritam. Dije se na dvije vrste: govorene i pjevane brojalice. Govorena brojalica snažan je intelektualni i glazbeni poticaj koji odiše bogatstvom riječi i zanimljivim ritmom. Izvode se na slobodno izabranoj intonaciji. Ton se razlikuje u boji, trajanju i jačini, ali ne i u visini. Pjevana brojalica je ona koja u sebi sadržava tonsku različitost, odnosno minimalno dva tona koji se međusobno razlikuju u visini. Najčešći intervalski pomak u pjevanim brojalicama je silazna mala terca koja je gotovo prirodna u dječjim glasnicama. Unutar melodije, velika sekunda javit će se prije i poslije male terce kako bi najavila ili razriješla trajanje same terce. Pjevana brojalica izvodi se u slobodnom tonalitetu (Jurišić i Sam Palmić 2002).

Prema sadržaju brojalice se dijele na: konkretne, besmislene i kombinirane. U konkretnoj brojalici sadržaj je djeci razumljiv jer konkretizira određene situacije poput prirodnih pojava, situacija i životinjskih ljubimaca. Sadržaj besmislene brojalice ne mora imati određeno značenje, stoga i nema pravi sadržaj. Smisao ima jedino u ritmičkom izrazu. Kombinirane brojalice su spoj konkretnih i besmislenih u kojima se najčešće nižu besmislene riječi ili slogovi u svrhu zaokruživanja ritamske cjeline (Jurišić i Sam Palmić 2002).

Brojalice su glazbeno-emocionalni užitek u kojem sadržaj i osjećaji postaju spoznaja, a rezultiraju glazbenim doživljajem. Zbog navedenog, brojalice imaju veliku odgojnu ulogu (Jurišić i Sam Palmić 2002).

Slika 3 Primjer brojalice (Kraljić, 2023, str. 71)

5.1.4. Glazbene igre uz slušanje glazbe

Prema Stojić (2019) glazbene igre uz slušanje glazbe predstavljaju aktivnosti koje najviše koriste pokrete tijela, a mogu se provoditi na dva načina. U prvom načinu učitelj na odabranu glazbu unaprijed osmišljava pokrete koje kasnije pokazuje i vježba s učenicima. U drugom načinu učenici samostalno određuju i osmišljavaju pokrete koje onda svi zajedno izvode. Prilikom odabira skladbi koje će sudjelovati u ovoj vrsti aktivnosti, bitno je uzeti u obzir da skladbe sadrže izražajne glazbene elemente kao što su mjera, ritam i specifični glazbeni instrumenti. Sadržaj u ovakvim igrama ovisi o dobi učenika pa tako može biti nešto složeniji ili sasvim jednostavan. Varijacije složenosti igara također ovise o stupnju usvojenosti pokreta i glazbenih sposobnosti učenika. U ovoj skupini igara mogu se pronaći i one koje nemaju sadržaj ili radnju pa se pokreti usklađuju isključivo glazbom. Poznatije igre iz ove skupine koje se mogu provoditi u odgojno-obrazovnom procesu su „Ledena kraljica“, „Glazbene stolice“, „Ples s balonima“, „Vlakić“...

„Ples s balonima“ je igra u kojoj učenici u parovima plešu uz poznatu pjesmu dok između sebe drže balon. Balon ne smije pasti na pod te nije dopušteno pomaganje rukama, a igra se na ispadanje dok zadnji par, koji je ujedno i pobjednički, ne ostane plesati. „Vlakić“ je igra u kojoj učenici složno stupaju u ritmu pjesme tvoreći kolonu, odnosno vlak koji prolazi razredom. „Ledena kraljica“ je igra u kojoj učenici stoje na mjestu i pokretima ruku prate melodiju skladbe. Učenicima je zadatak pažljivo slušati kada će učitelj zaustaviti skladbu jer tada moraju zaustaviti i svoje ruke u položaju u kojem su se zatekle. Učitelj ponavlja igru, može se igrati i na ispadanje – učenici koji ne „zalede“ svoje ruke na vrijeme ispadaju iz igre. „Glazbene stolice“ igraju se na način da se stolice poslože u krug, a učenici plešu u krug oko stolica. Stolaca je za jedan manje no učenika, a kada učitelj zaustavi glazbu, učenici se moraju potruditi

pronaći stolac na koji će sjesti. Onaj učenik koji nije uspio pronaći stolac, ispada iz igre te se tako igra ponavlja dok ne ostane jedan učenik koji će pobijediti (Šulentić Begić, 2014).

Šulentić Begić (2014) provela je istraživanje među prva tri razreda u Osijeku u kojem je sudjelovalo 58 učenika, a cilj je bio utvrditi jesu li učenici mlađe školske dobi zainteresirani za glazbene igre i postoje li igre koje više vole izvoditi. Pokazalo se kako učenici prvih triju razreda osnovne škole vole igru i glazbene aktivnosti, ali da interes za glazbene igre opada s odrastanjem jer su učenici prvih razreda bili više zainteresirani nego učenici trećih. Istraživanjem se pokazalo da učenici prvog razreda više vole sudjelovati u igrama s ritmovima, a učenici drugog i trećeg razreda u igrama uz slušanje glazbe. Igre koje su se pokazale kao najdraže igre za izvođenje su „Ples s balonima“, „Ne zaboravi stihove“, „Dan-noć“ i „Ritamski kružići“.

Sve upućuje na zaključak da glazbene igre učiteljima omogućuju povezivanje više glazbenih aktivnosti: ples i pokret, sviranje, pjevanje. U užem smislu, igra predstavlja zabavu, ali u kontekstu glazbene poduke predstavlja medij kojim se ostvaruje glazbeno-obrazovni cilj. Glazbene igre označavaju kvalitetan put kojim će učenici učiti putem zabave na njima zanimljiv i prihvatljiv način. Posve je razumljivo da djeca vole glazbu i žele aktivno sudjelovati u aktivnostima koje ih ne opterećuju, a pritom usvajaju nove sadržaje. Glazbene igre ovise o učiteljevoj kreativnosti, a osposobljavaju djecu za kompetentne korisnike glazbe i omogućuju razvoj glazbenih sposobnosti. Nadalje, glazbene igre pridonose razvoju tjelesnih, umnih i estetskih sposobnosti kao i radnih navika, a njihova će uporaba oplemeniti nastavni sadržaj i doprinijeti raznovrsnosti glazbenog poučavanja. Osim navedenog, učenici će na nastavi biti opušteniji, ali i pažljiviji, a znanje stečeno putem glazbenih igara ostat će u dugoročnom pamćenju učenika (Milinović, 2015).

6. Glazba i motorika

Povezanost glazbe i motoričkog razvoja dobro je istraživana tema u području razvojne psihologije i neuroznanosti. Glazba izuzetno utječe na motorički razvoj, posebno kod djece. Postoji nekoliko načina na koje glazba može poticati motorički razvoj. Sviranje glazbenih instrumenata, kao što su klavir, gitara ili violina, zahtijeva precizne pokrete prstiju, što može pomoći u razvoju finih motoričkih vještina kod djece. Plesanje ili sviranje ritmičkih instrumenata poput bubnjeva ili udaraljki može potaknuti razvoj grube motorike i koordinacije pokreta cijelog tijela. Praćenje ritma i tempa glazbe zahtijeva dobru koordinaciju pokreta, što može poboljšati sposobnost djece da usklade svoje pokrete s glazbom. Plesanje ili izvođenje pokreta u ritmu glazbe može pomoći u razvoju ravnoteže i propriocepcije, što je sposobnost osjećaja i svjesnosti vlastitog tijela u prostoru. Razumijevanje glazbe i njezinih elemenata poput ritma, melodije i harmonije može potaknuti razvoj slušne percepcije, što je važno za motorički razvoj jer pomaže djeci da bolje razumiju i interpretiraju zvukove oko sebe. Redovito izlaganje glazbi i glazbenoj praksi može imati pozitivan utjecaj na motorički razvoj kod djece, poboljšavajući njihovu koordinaciju, ravnotežu, preciznost pokreta i opću sposobnost izvođenja motoričkih zadataka (Woo, 2019).

6.1. Povezanost glazbenog treninga i vježbi za razvoj fine motorike

Osim djetetovog kretanja uz glazbu, od velike važnosti može biti i učenje sviranja različitih instrumenata. Manasteriotti (1987) u svom radu navodi kako sviranje u glazbenim aktivnostima djeci pomaže u određivanju dinamike, prepoznavanju ritma i zapažanju razlike u visini tonova. Muziciranje ima značajnu ulogu u motoričkom razvoju, što potvrđuju vježbe koje razvijaju finu motoriku i koje su povezane sa sviranjem određenog instrumenta. Sviranje instrumenata uzbudljiv je i izazovan zadatak koji pomaže u savladavanju fine motorike na zabavan način. Učenje sviranja instrumenata pospješuje koncentraciju, vježba koordinaciju, usavršava pokrete šake i prstiju te jača njihove mišiće.

Menžarić (2021) u svom diplomskom radu navodi različite vježbe za jačanje fine motorike koje su blisko povezane sa sviranjem različitih instrumenata:

A) Vježba 1 – povezanost s instrumentima s tipkama

Vježba upućuje na to da je dlan ruke okrenut prema dolje, što je sličan položaj kao kod postavljanja ruke na klavijaturu. U sljedećem koraku vježbe prsti, odnosno jagodice, dodiruju stol krećući se od palca prema malom prstu. Prilikom sviranja klavijature na

klaviru, dolazi do iste situacije u kojoj se ističe pravilan položaj prstiju, tj. pravilno dodirivanje klavijature jagodicama prstiju.

Slika 1. Vježba 1 (Osmanova, 2010, str. 53)

B) Vježba 2 – povezanost sa žičanim instrumentima i puhačkim instrumentima

Sviranje gitare može se usporediti s Vježbom 2. Ruka je u položaju u kojem je lakat savijen prema gore, u kojem je moguće pokretati prste u smjeru željene melodije ili akorda, a palac postaviti na stražnji dio vrata instrumenta. Prsti trebaju biti gipki i opušteni kako bi se mogli savijati i pritiskati žice dok su drugi prsti ispruženi i time ne dodiruju instrument. Gitara nije jedini instrument čije se sviranje može usporediti s ovom vježbom. Uz gitaru, usporediti se mogu i drugi žičani instrumenti poput violončela, kontrabasa ili violine. Također, Vježba 2 dobra je usporedba položaja ruku s položajem hvata određenih puhačkih instrumenata poput flaute. Ruka je savijena

prema gore što omogućuje kontrolu i preciznost pri sviranju instrumenta, a položaj šake na flauti sličan je položaju šake u vježbi. Uz navedeno, Vježba 2 može se usporediti i sa sviranjem kastanjeta, instrumentom koji čini dio Orffovog instrumentarija. Kastanjeta se drži tako da se palac nalazi na donjoj strani kastanjeta dok se ostali prsti pomiču prema palcu i nalaze se s gornje strane kastanjeta te time dobiva zvuk.

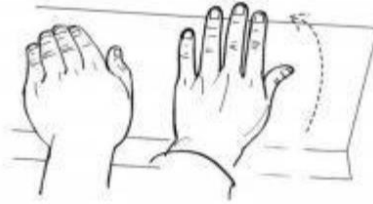
Slika 2. Vježba 2 (Osmanova, 2010, str. 31)

C) Vježba 3 – povezanost sa sviranjem bubnjeva

Držeći ruku na stolu, u određenom se ritmu spušta i podiže dlan. Vježba 3 može se usporediti sa sviranjem udaraljke pod nazivom bongo – bubanj koji se sastoji od dva manja bubnja te su međusobno spojeni. U tom kontekstu, površina stola postaje površina bongaa, a pokreti podizanja i spuštanja dlanova stvaraju zvuk kao kod sviranja bongaa.

Novu igru stvaram,
poklopac otvaram,
poklopac zatvaram.

(Držeći ruku na stolu, pridržati dlan.)
(Podizati i spuštati dlan.)

Gore-dolje ide dlan,
poklopac se kreće sam.

(Držeći ruku na stolu, pridržati dlan.)
(Podizati i spuštati dlan.)

Gore-dolje ide dlan,

(Ruke su dlanovima položene na stol.)

guska gađe cijeli dan.

(Držeći ruku na stolu, pridržati i
spuštati dlan.)

Slika 3. Vježba 3 (Osmanova, 2010, str. 51)

7. Zaključak

Milinović (2015) navodi da su se već u najstarijim civilizacijama starog Istoka pojavili rani oblici glazbenog obrazovanja s naglaskom na glazbene igre. U antičkoj Grčkoj glazba je bila visoko cijenjena i smatrana ključnim elementom odgoja i obrazovanja. Poput ostalih umjetnosti, glazba je kroz povijest prošla kroz različita razdoblja pod snažnim utjecajem društvenih konteksta i vremena u kojem je nastajala.

Djetetov kontakt s glazbom kreće od trenutka kada stigne na ovaj svijet. Od prvih djetetovih dana roditelji koriste pjesmu kako bi s djetetom podijelili ljubav i radost, a glazbu kao sredstvo komunikacije. Prije nego što progovore, bebe reaguju na različite zvukove, a koriste se istim kako bi se povezale s ljudima oko sebe. Glazba im postaje medij utjehe, veselja i radoznalosti, a tijekom odrastanja i zabave jer često pokušavaju imitirati pjesme koje čuju u svojoj okolini ili izmišljaju vlastite melodije. Obrazovanje djeci pruža užitak u zajedničkom pjevanju, otkrivanju novih ritmova i dinamika te ih potiče na zajedništvo. Djetetova ljubav prema glazbi i interes za glazbu njeguje se od samih početaka. Glazbom kojom je dijete okruženo uvelike se može odrediti put kojim će dijete krenuti i što će mu se svidjeti. Polako će graditi vlastiti ukus u glazbi, što vodi do sklapanja mnogih prijateljstava. Navedeni trenutci vrlo su važni u djetetovom odrastanju, a svi su popraćeni upravo glazbom (Mežnarić, 2021).

Glazbene aktivnosti predstavljaju bitnu ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta, stoga je važno njihovo redovito provođenje u općeobrazovnim školama. Integracija glazbenih aktivnosti u nastavni plan i program omogućuje svim učenicima pristup glazbenom obrazovanju, bez obzira na njihovu pozadinu ili predispozicije. Kroz sustavno i strukturirano glazbeno obrazovanje, učenici imaju priliku produbiti svoje razumijevanje glazbe, razviti svoje vještine i talente te razviti trajnu ljubav prema glazbi. Osim toga, aktivno sudjelovanje u glazbenim aktivnostima može pomoći u razvoju motoričkih sposobnosti, poboljšanju slušne percepcije, jačanju samopouzdanja te razvijanju socijalnih vještina putem suradnje. Glazbene igre učiteljima pomažu u stvaranju pozitivnog ozračja u razredu, razbijaju monotoniju, povećavaju pažnju učenika te doprinose interesu za nastavne sadržaje. Kroz različite aktivnosti poput pjevanja, sviranja instrumenata i izvođenja glazbenih igara, učenici imaju priliku razvijati finu motoriku, koordinaciju pokreta i ravnotežu. Kroz takav pristup učenici se osjećaju sigurno i potaknuto te su otvoreniji za učenje i razvoj svojih sposobnosti. Važno je napomenuti da vještine stečene kroz glazbene aktivnosti ostaju u mišićnoj memoriji, što znači da se mogu očuvati i primijeniti u različitim situacijama u budućnosti (Šulentić Begić, 2014).

Integracija glazbe i pokreta u odgojno-obrazovnom procesu ključna je za poticanje razvoja motoričkih sposobnosti kod učenika. Kroz kreativne i dinamične glazbene aktivnosti, učenici imaju priliku ne samo poboljšati svoje motoričke vještine, već i uživati u procesu učenja i otkrivanja svojih sposobnosti i afiniteta.

8. Literatura

- Blašković, J. i Đaić, T. (2018). Analiza glazbenih sastavnica igara s pjevanjem. *Školski vjesnik*, 67(1), 140-154. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/213811> (18. 6. 2024.)
- Bilić, V. (2000). Nastavnikov utjecaj na učenikovo školsko postignuće. *Napredak*, 141(1), 54 – 64. Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/114934> (28. 2. 2024.)
- Erjavec, S. (2021). Razvoj fine motorike i grafomotoričkih vještina u okviru jutarnjeg dežurstva, *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4(6), 224 – 230. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/254985> (17. 1. 2024.)
- Findak, V., Metikoš, D., Mraković, M. (1992). *Kineziološki priručnik za učitelje*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor, Biblioteka za nastavnike i odgajatelje.
- Goddard Blythe, S. (2008). *Uravnoteženi razvoj: sve što dječji mozak treba za zdrav razvoj od rođenja do školskih dana*. Ostvarenje.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/motorika> (27. 5. 2024.)
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International journal of music education*, 28(3), 269-289
- Hallam, S. (2010 b). The power of music: its impact on the intellectual, personal and social development of children and young people. U: S. Hallam i A. Creech (ur.), *Music Education in the 21st Century in the United Kingdom* (str. 2-17). Institute of education, University of London.
- Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica - snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić.
- Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. (2019). Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (21. 5. 2024.)
- Kraljić, J. (2023). *Pjesmom kroz igru*. Didaktički priručnik pjesama, brojalica i igara s pjevanjem djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet Zagreb.

- Kovač, Z. (2020). *Utjecaj glazbe na motorički razvoj djeteta*. (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:843717> (18. 6. 2024.)
- Kolić, T. (2019). *Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta*. (Završni rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:362008> (18. 6. 2024.)
- Lončar, L. (2011). *Motoričke sposobnosti djece od 7 do 10 godina*. (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/ocjenski-rad/381486> (18. 6. 2024.)
- Manasteriotti V. (1987). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži.
- Marić, L.J., Goran, L.J., (2013). *Zapjevajmo radosno – metodički priručnik za odgojitelje, studente i roditelje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Milanović, D. (2013). *Teorija treninga – kineziologija sporta*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Mežnarić, K. (2021). *Razlika u finoj motorici učenika-polaznika i nepolaznika glazbene škole* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:366943> (18. 6. 2024.)
- Milinović, M. (2015). Glazbene igre s pjevanjem. *Artos: časopis za umjetnost i kulturu*, (3), 1 – 6. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/152003> (14. 4. 2024.)
- Neljak, B. (2009). *Kineziološka metodika u predškolskom odgoju*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Neljak, B. (2013). *Kineziološka metodika u osnovnom i srednjem školstvu*. Zagreb: Gopal. Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/knjiga/747190> (31. 5. 2024.)
- Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159 (1 – 2), 139-158. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/202779> (1. 6. 2024.)
- Prskalo, I., Sporiš, G., (2016). *Kineziologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Putar, D. (2016). *Utjecaj glazbe na razvoj i plastičnost mozga* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:585524> (18. 6. 2024.)

- Rojko, P. (2009). Značenje glazbenoga obrazovanja na pozadini različitih nacionalnih povijesti - Hrvatska. *Tonovi*, 53(1), 57 – 64.
- Stojić, I. (2019). *Igre u nastavi glazbene kulture*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica Kaleta, M. i Markočić, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing Tehnička knjiga.
- Šalaj, S. (2012). *Osnove ranog motoričkog razvoja*. *Kondicijski trening*, 10(2), 54 – 59.
- Škojo, T. i Jukić, R. (2015). Iskazivanje kreativnosti nastavnika primjenom igara u nastavi glazbe, U: Orel (Ur.) *Modern Approaches to Teaching Coming Generation*, Ljubljana: EDUvision, 432 – 443. Dostupno na: <https://eduvision.si/Content/Docs/Zbornik%20prispevkov%20EDUvision%202015.pdf> (27. 5. 2024.)
- Šulentić Begić, J. (2012). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 59(29), 252 – 269. Dostupno na: [\236ivoti\232kola.pdf](https://www.zivotiskola.hr/236ivoti/232kola.pdf) (srce.hr) (23. 5. 2024.)
- Šulentić Begić, J. (2014). *Glazbene igre u primarnom obrazovanju*. Osijek: Umjetnička akademija Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/615601> (23. 5. 2024.)
- Zmajlović, M. (2018). *Razvoj koordinacije prirodnim oblicima kretanja kod djece mlađe školske dobi* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:117:680423> (18. 6. 2024.)
- Žakić, K. (2017). *Igre u nastavi glazbene kulture* (Diplomski rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:134:556173> (27. 5. 2024.)
- Watson, V. (2012). *Teaching Your Young Child Music*. Hong Kong: Brillkids.
- Woo, J. (2019). *Music lessons help fine-tune children motor skills*. Stage Music Center, Winchester MA. Dostupno na: <https://stagemusiccenter.com/music-school-blog-winchester-acton-ma/2019/9/6/fine-tune-your-motor-skills> (11. 02. 2024.)

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da sam ja, Karla Tomičak, samostalno napisala diplomski rad pod naslovom *Povezanost glazbenog obrazovanja s motoričkim razvojem djece školske dobi* pod vodstvom mentorice doc. dr. sc. Jelene Blašković Galeković te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)